

Datum 16. 3. 2022

STANE SE KONFLIKT NA UKRAJINĚ NOVÝM IMPULZEM K TVORBĚ SPOLEČNÉ EVROPSKÉ ARMÁDY?

Předložený text je analytickým materiálem, popisujícím politicko-bezpečnostní a strategické souvislosti vývoje válečného konfliktu na Ukrajině. Názory, závěry, hodnocení a případná doporučení, zde vyjádřené a předpokládané, jsou výhradními názory autora a nepředstavují postoje či stanoviska Ministerstva obrany nebo jiné vládní agentury ČR. Podklady pro analýzu vychází z veřejně dostupných zdrojů, některé informace týkající se přímo situace na Ukrajině nebo v Ruské federaci nelze ověřit z nezávislých a důvěryhodných zdrojů a není možné zajistit jejich pravdivost, úplnost a objektivitu.

OBRANA EVROPY NA MÍSTO EVROPSKÉ OBRANY

Otevřená agrese Ruska proti Ukrajině opětovně vyvolává otázku tvorby společné Evropské armády. V době ještě poměrně nedávné bylo hlavním iniciačním faktorem k tvorbě takového prvku integrační úsilí členských zemí EU, především pak Francie a Německa, a vedle toho i snaha o kompenzaci neustále rostoucích nákladů na obranu a obranné technologie. Nyní je však hlavním hybatelem myšlenky vzniku společné Evropské armády především konflikt na Ukrajině a jeho potenciální přelití do dalších regionů Evropy či světa. Ruská agrese na Ukrajině znovu vyvolala klasické obavy a transformovala dřívější postoj EU z pozice tzv. „evropské obrany“ do pozice „obraný Evropy“. Otázka tvorby společné armády je ještě více akceptována skutečností, že žádná evropská země není schopna sama zvládnout ozbrojené konflikty, které by byly zcela jistě spojeny i se sofistikovanými kybernetickými útoky na komunikační a informační systémy. Zhoršující se bezpečnostní prostředí tak tlačí státy EU k rozdělení zodpovědnosti při zajišťování obrany a bezpečnosti na starém kontinentě a v jeho nejbližším okolí. V důsledku toho roste tlak na Evropu, aby dělala více v obraně.

Ruská okupace Krymu a aktuální válka na Ukrajině ukazuje, že Evropa čelí revizionistickému státu na východě, který neváhá použít ozbrojenou sílu vůči okolním zemím. Sjednocený postup zemí EU v oblasti politických, ekonomických a dalších sankcí, uvalených na Rusko po zahájení agrese, je vcelku obdivuhodný. Otázkou však je, zda je Evropa, respektive EU, připravena a

ochotna převzít odpovědnost za svou vlastní regionální bezpečnost a obranu, a to formou která představuje potenciálně nejvyšší formu integrace, tzn. vytvoření společné armády? Klíčová otázka tedy zní: Je EU dostatečně zralá na to, aby přistoupila k řešení tak citlivého tématu, jakým je tvorba společné Evropské armády?

ROZTRÍŠTĚNOST A DUPLICITA OBRANNÉHO ÚSILÍ EU

Přestože si EU dala do vínku heslo „Jednotná v rozmanitosti“, jež má vyjádřit odhodlání Evropanů, kteří prostřednictvím EU usilují o mír a prosperitu, je to právě tato rozmanitost, a především pak rozmanitost při prosazování národních ekonomických i bezpečnostních zájmů, která brání vytvořit společnou evropskou armádu. S přihlédnutím k těmto faktorům pak armáda ve své podstatě představuje nejvyšší stádium integrace okolo společně uznávaných hodnot. A na této skutečnosti se asi nic nezmění i probíhající konflikt na Ukrajině a hrozba ze strany Ruska.

Třebaže se oficiálně deklaruje, že EU je v současné době sjednocena na bázi jednotně aplikované obranné a bezpečnostní politiky, diverzifikace národních přístupů k výstavbě a použití ozbrojených sil a rozličnosti v zájmech, vyplývajících z národních obranných a bezpečnostních politik, vedou k tomu, že jednotné obranné úsilí zemí Evropy se zcela logicky atomizuje do řady větších či menších národních programů, projektů a dalších aktivit, které jsou z mezinárodního pohledu v mnoha případech totožné.

OPERACE EU VERSUS OPERACE NATO

Jakkoliv se bude situace na Ukrajině vyvíjet, je zcela nepochybné, že by EU měla problém nastavit uskupení sil pro potřeby obrany vlastních členských zemí. To bude zůstane zcela jistě prvořadým úkolem Severoatlantické aliance. EU si dala totiž za úkol vést zcela jiné operace než ty, které by byl primárně určeny k obraně teritoria svých členských zemí. V případě potřeby dojde v rámci EU k aplikaci principů, které jsou v současné době nastaveny právě pro tvorbu i nasazení stanovených uskupení sil k vedení operací v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky, v souladu s Lisabonskou smlouvou z roku 2009. Z hlediska úzce vojenského, jež však jednoznačně vychází z politických, ekonomických a sociálních podmínek té či oné země, je základním principem, aplikovaným pro tvorbu daného uskupení nejenom v rámci EU, ale i v NATO, oficiální deklarování odpovídajících národních příspěvků ve formě sil a prostředků, respektive odpovídajících jednotek s odpovídajícími schopnostmi. Aplikace tohoto principu v reálné situaci je pochopitelně determinována předem stanoveným rozsahem a typem operace, ve které má být uskupení nasazeno, a dále pak odpovídající organizační strukturou. V kontextu daného principu lze specifikovat i určité varianty zapojení členských zemí do strukturálního uspořádání stanoveného uskupení. Pokud jde o zmiňované varianty, může se například jednat o národní síly a prostředky vyčleněné do společných sil EU, které jsou pro stanovenou dobu pohotovosti k nasazení do operace v podřízenosti národních politických a vojenských autorit. Může se jednat o situaci, kdy jsou tyto národní síly a prostředky v podřízenosti ustanoveného

velitele operace EU. Ve většině případů jsou tyto síly dislokovány na území mateřské členské země a veškeré výdaje spojené s výcvikem, vyzbrojováním atd. jsou hrazeny z národního rozpočtu na obranu.

Lze rovněž říci, že uvedené varianty tvorby uskupení vystihují i míru integrace členských zemí. Nicméně, znovu je nutné zdůraznit to, že se jedná o poskytnutí národního příspěvku ve formě vojenských sil a prostředků, které v daném okamžiku a v dané situaci přechází dočasně, tzn. po dobu vedení operace, do podřízenosti stanoveného velitele operace EU. Nejedná se tedy o uskupení permanentní, mající podobu společné armády EU. Stávající úroveň vzájemné spolupráce mezi členskými zeměmi EU, byť posílena v důsledku zmiňované ruské agrese vůči Ukrajině, neumožní, v horizontu nejbližších let, transformovat myšlenku na zbudování společné evropské armády do konkrétní reality. V souvislosti s otázkou existence armády a jejím použitím vystupuje do popředí ještě řada dalších faktorů, které jsou možná významnější, než je politická a ekonomická sféra. A tím je vlastenectví, láska k vlasti či ochota nasadit vlastní život pro obranu své země.

Dá se téměř s jistotou říci, že Evropská unie ještě zdaleka nedospěla do takové úrovně integrace, aby bylo možné předložit na jednací stůl téma společné evropské armády a začít o něm diskutovat. Armáda v prostředí tak různorodém a složitým jako je evropský kontinent se totiž nemůže stát pouhopouhým předmětem politického kalkulu, jehož výsledkem by mělo být vybudování akceschopné společné armády. I když by to zcela jistě znamenalo posílení kolektivní zodpovědnosti EU při udržování bezpečnostní stability ve světě. Zjevné však je, že úvahy o období věčného míru neodpovídají realitě současné Evropy. Snížení výdajů na obranu je nutné brát jako přechodný jev a důsledek nezbytné stabilizace veřejných rozpočtů.

Zpracoval: Ing. Zdeněk Petráš, Ph.D.

